Жив на світі один гарний хлопчик на ймення Джекоб Блайвенс. Він завжди слухався батьків, хоч які б недоречні та нісенітні були їхні вимоги; він повсякчас сидів над підручниками й ніколи не спізнювався до недільної школи; він не прогулював уроків і не байдикував, хоч деколи тверезий розум нашіптував йому, що таке гайнування часу було б найдоцільніше. Всі інші хлопчаки ніяк не могли його збагнути – надто вже химерно вівся Джекоб. Ніколи тобі не збреше, а користь же з того не раз була б аж надто очевидна. Він твердив, начебто брехати недобре, і хоч ти йому кілка на голові теши! Атож, він був такий чесний, аж сміх брав! Дивацтва цього Джекоба й на голову не налазили. Йому не кортіло гратися в кульки неділями, він не дер пташиних гнізд, не тицяв катеринщиковій мавпочці розпечених на вогні мідяків. Словом, цей Джекоб анітрохи не надився на жодну розумну розвагу. Інші хлопчаки намагалися вряди-годи здати собі справу, чому це так, пробували його збагнути, але шкода було й праці. Отож, як уже сказано, в них тільки склалося невиразне враження, ніби Джекоб трохи "схибнувся",– тим-то вони взяли його під свою опіку й нікому не давали кривдити.

Які тільки є книжки для недільних шкіл – наш гарний хлопчик читав кожну, і то з превеликою втіхою. А відгадка проста: він свято вірив цим книжкам, вірив у зразкових хлопчиків, що про них там оповідається. Він мріяв бодай раз у житті здибати такого хлопчика, але жодного разу не здибав. Напевне, всі вони повимирали ще перед його народженням. Бувало, трапиться йому книжка про якого винятково доброчесного хлопчика, то він мерщій квапився її перегорнути й заглянути на останню сторінку – а що там із ним сталося? Джекоб і тисячі миль ладен був перейти пішки, аби лиш поглянути на такого хлопчика. Але марний клопіт: гарний хлопчик неодмінно помирав у останньому розділі, та ще й на малюнку був його похорон. Всі родичі його та учні недільної школи в куцих штанцях і завеликих капелюхах, стояли круг могили і раз по раз втирали сльози хусточками завбільшки з півтора ярди. Атож, таким-то побитом Джекоб завжди ошукувався в своїх надіях: ніяк йому не таланило спіткати доброчесного хлопчика, кожен-бо з них помирав в останньому розділі.

Джекоб плекав одну високу мрію, а саме – попасти в книжку для недільних шкіл. Хай би його зобразили на малюнку в ту мить, як він по-геройському вирішує не брехати матері, а вона плаче з радощів; або хай би він стояв на порозі й подавав цент убогій жінці з шістьма дітлахами, кажучи, що їй вільно тратити ці гроші як їй заманеться, але марнотратницею бути не слід, бо марнотратство – великий гріх. І ще Джекоб мріяв, щоб на малюнках показали, як він великодушно відмовляється виказати капосного хлопчиська, а той же раз у раз чатує на нього з-за рогу, коли він повертається зі школи, перетягує його палицею по голові й женеться за ним до самого дому, гукаючи: "Н-но! Н-но! Вперед!" Таку-то шанолюбну мрію плекав молодий Джекоб Блайвенс. Йому хотілося потрапити до книжки для недільних шкіл. Правда, іноді він ставав мов не свій на гадку, що гарні хлопчики в цих книжках чомусь неодмінно помирають. Він дорожився життям, і така доля гарних хлопчиків його неабияк бентежила. Джекоб упевнявся, що бути гарним – дуже вадить здоров’ю, знав, що така надприродна цнота, як ото в книжках описують, для хлопчика згубніша від сухот. Атож, він знав: усі гарні хлопчики довго не живуть, і гірко було думати, що як і напишуть коли про нього в книжці, то йому прочитати цього не доведеться, а як книжка вийде до його смерті, то вона буде не така цікава, бо в кінці не матиме образка з його похороном. Що ж то за книжка для недільної школи, коли в ній не розповідатиметься, як він, помираючи, настановляв людей на шлях істини! Одначе йому не випадало нічого іншого – тільки мирити з обставинами, і кінець кінцем він поклав собі робити все, що в його спромозі,– тобто жити праведно, бути стійким і наготувати заздалегідь промову, а як наспіє його остання година, то й виголосити її.

Та чомусь цьому славному хлопчикові не велося! Зроду в його житті не траплялося так, як ото з гарними хлопчиками в книжках. Ті завжди жили, наче в бога за пазухою, і ноги ламали собі не вони, а капосні хлопчиська. А з Джекобом щось діялося не гаразд – все в нього виходило навпаки. Якось він побачив, що Джім Блейк рве чужі яблука, й підступився до дерева прочитати Джімові оповідку про іншого злодюжку: як той упав з яблуні й зламав собі руку,– а Джім і справді увірвався, лиш не додолу, а на нього, Джекоба, і зламав руку не собі, а йому, сам же

зостався цілий та неушкоджений. Джекоб тільки дивом дивувався: у книжках нічого такого не траплялося.

Іншого разу якісь халамидники пхнули в калюжу сліпця, і Джекоб кинувся йому на поміч, певний, що сердега дасть йому благословення, а сліпий "благословив" його києм по голові й заволав:

– Ач, турнув у болото, а тепер прикидається, начебто хоче допомогти! Ось попадешся ти мені іншим разом!

Такого не вбгаєш в жодну книжку! Джекоб перегортав їх усі, перевіряв, чи бувають подібні притичини, але нічого не знайшов.

Мав Джекоб велику охоту зустріти кульгавого безхатнього собаку, голодного й здичавілого, привести до себе додому, піклуватися про нього і заслужити його вічну вдячність. І ось нарешті йому трапився такий собака, і Джекоб радів. Він привів пса додому й нагодував, та коли намірився його погладити – той кинувся на нього й порвав іззаду геть усього, аж моторошно було на Джекоба глянути! В надії знайти якесь цьому пояснення, Джекоб простудіював особливо авторитетні джерела, але так і не втямив нічого. Собака був тієї самої породи, що й усі, що їх надибували в книжках гарні хлопчики, а вівся зовсім інакше.

Атож, хоч би за що брався наш Джекоб, він завжди вскакував у халепу. У книжках хлопчиків за їхні вчинки винагороджувано; він же робив, як і вони, але зиску не мав ніякого, самі прикрощі.

Одного разу, йдучи до недільної школи, він примітив, як кілька капосних хлопчисьок пустилися плавати на вітрильнику. Обійняв його великий смуток: він-бо знав із книжок, що хто в неділю плаває на човні, запевне втопиться. І ось він скочив на пліт і поплив навздогін остерегти їх, але одна колода під ним перевернулася, і він шубовснув у воду. Його відразу витягли, лікар випомпував із нього воду й порятував, нагнавши в легені повітря. Одначе Джекоб устиг застудитися і пролежав у постелі

понад два місяці. Та що в цій історії найнезбагненнішого – кепські хлопчиська цілий день щасливо плавали на човні й вернулися додому мов і не вони, живі та здорові. Джекоб Блайвенс був просто приголомшений. Він запевняв, що в книжках такого ніколи не траплялося.

Одужавши, він, щоправда, вже трохи збитий з пантелику, поклав, одначе, не відступати. Хай усі його подвиги досі для книжок і не годилися, але ж час, скільки його належиться прожити гарним хлопчикам, іще не вийшов, отож Джекоб сподівався, що його все-таки матимуть за що увічнити в книжці, треба лиш непохитно витривати до останку. Коли навіть у всьому іншому його повсякчасно переслідуватимуть невдачі, він ще матиме в запасі передсмертну промову.

Він знову звернувся до авторитетних джерел і розважив, що тепер настав для нього час податися в юнги й вирушити в море. Він вирядився до одного капітана корабля, пропонуючи свої послуги, а як той зажадав рекомендацій, гордо подав йому релігійну брошуру і вказав на підпис: "Джекобові Блайвенсу від вчителя з любов’ю". Але капітан виявився тривіальним грубіяном і сказав:

– До лихого таку бридню! Це ніякий не доказ, що ти зумієш мити начиння і давати раду помийному відру. Ні, здається, ти мені не підійдеш!

Це вже було щось неймовірне. Нічого такого Джекоб зроду не чув! У всіх прочитаних книжках зворушливий учителів напис на брошурці незмінно будив найніжніші почуття в серцях суворих капітанів, простилав шлях до всіх почесних та вигідних посад, що їх тільки могли вони запропонувати. А тут… Джекоб просто вухам своїм не йняв віри!

Непереливки було цьому хлопчикові. Він свято вірив книжкам, а в житті, виявлялося, все зовсім не таке, як у них. Кінець кінцем, никаючи якось у пошуках поганих дітей, щоб їх напучувати, він напав на цілу хлоп’ячу ватагу в старій ливарні. Ці шалапути розважалися тим, що

зв’язували докупи довгим мотузком чотирнадцять-п’ятнадцять собак і оздоблювали їхні хвости порожніми бляшанками з-під гліцерину. Серце Джекобові тенькнуло. Він сів на одну таку бляшанку (бо, як належало справляти свій обов’язок, ніяка брудота його не відстрашувала) і, вхопивши за нашийник переднього собаку, кинув докірливо оком на неподобного Тома Джонса. Але саме в цю хвилину на кону з’явився розлючений член муніципалітету Мак-Велтер. Усі капосні хлопчиська порозбігалися, а Джекоб Блайвенс спокійно підвівся, усвідомлюючи всю велич своєї невинності, і почав одну з тих сповнених гідності промов, що їх так рясно в книжках для недільних шкіл, вони завжди починаються словами: "О сер!", хоч у житті жоден хлопчик, чи то гарний, чи то поганий, так не каже. Одначе член муніципалітету не став слухати Джекоба. Він схопив його за вухо, повернув спиною до себе й відважив доброго ляпанця...

І нараз цей доброчесний хлопчик кулею вилетів крізь дах і шугнув до неба разом з останками п’ятнадцяти собак, що тягнулися за ним, як хвіст за паперовим змієм. Не залишилося на землі й знаку від грізного члена муніципалітету та старої ливарні. А молодому Джекобові Блайвенсу так і не випало проголосити скомпоновану в поті чола передсмертну промову, от хіба що звернувся він із нею до птахів під хмарами. Більша частина його, щоправда, застрягла на вершечку дерева в сусідній окрузі, але решта все розсіялася по чотирьох парафіях, так що довелося зробити п’ять розслідувань, щоб з’ясувати, мертвий він чи ні і як усе це приключилося. Ніколи світ ще не бачив, щоб якогось хлопчика аж отак порозкидало.3

Так загинув гарний хлопчик, котрий попри всі свої зусилля не спромігся уподібнитися до героїв книжок для недільних шкіл. Усі хлопчики, що поводилися, як він, жили собі й тішилися, а він – ні. Що й казати, дивна притичина. Витлумачити її, певне, так і не пощастить.

1865